

Nr. 12
An. XI.
1887.

Gherl'a
Juniu
15.

AMICULU FĂMĂLICE

DIUARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Strad'a Carmen Sylva.

BCU Cluj Central University Library

ROMANU.

(Urmare.)

XIII.

Declaratiunea.

Traianu voia se parasăcea balulu, dar' era angajat la cotillonu cu Corali'a. Nu potea să lase fără dansatoriu. Apoi gândindu-se erasi și era tema, că cocón'a Zamfira se va duce dela balu înainte de cotillonu cumai si numai pentru că fii-a-s'a se nu jocă cu elu.

Cu tôte că se deciseseră a nu mai face nice o tură de dansu, și luă inim'a în dinti și provocă pre Corali'a la o polca.

„Remâneti pâna la cotillonu,” o întrebă elu în vîrtejulu dansului.

„Da, mam'a și-a mai venită în fire.”

„Va fi fostu tare speriată?”

„Fórte!”

„Dar' d.-t'a?”

„Eu... nu sciu apretiá valórea unui postu!”

„Ești unu àngeru!”

Dar' acum trebriá se inceteze cu dansulu și să duca la locu, căci era prea ostenita.

Traianu se retrase apoi în bufetul unde se trântă pre unu scaunu și se adânci în gânduri, din care nu se desceptă decâtă cându audî riturnelul cotillonului.

Eta că venise momentulu celu multu, celu cu sete acceptatul.

Cu tôte că cotillonulu se dantiaza acum mai rar, totusi presupunem că cetorii sciu atâtă despre elu, cum că este unu felu de valsu cu figuri esecutate pe rându de o parte din dansatori precându cea-alalta stă și privesce și are tēmpu de conversație.

Traianu la semnalulu de cotillonu tresări din meditațiunile săle, se sculă, merse la Corali'a, se inchină dinaintea ei și luându-o la bratu o condusă la unulu din scaunele ce eră asiediate în cercu și destinate pentru damele dansatoare.

Traianu se postă că și cei-alalti cavaleri toti în dosulu scaunului.

Turele incepura. Traianu și Corali'a privira, fără a vorbi nimicu. Le venira și loru rândulu, esecutara tur'a loru, apoi intorcându-se reocupara locurile loru de mai-nainte.

Dar' contactulu intimu în care dansulu invizitorul lui aduseseră că iubit'a să-a, împluse pre Traianu cu unu nobilu curagiul, de care avea lipsa pentru a vorbi Coraliiei, asia cum o facă elu acum.

Se aplecă puçinu spre dêns'a și diseră:

„Mi permiti d.-sióra, că aici în midiuloculu veseliei se-ți vorbescu de lucruri seriose, cari inse după cum îndrasnuescă a speră, ne privescă pre amândoi de aprópe.”

Corali'a facă unu semnu afirmativu.

„D.-sióra” reluată Traianu cu căldura: „Nu te-am cunoscutu că copila, după cum am cunoscutu pre multe din amicele d.-tale. Pentru prim'a óra te veduu la Schitulu Jalomiti'a. Sufletulu meu plin de imaginele maretie că-mi presentasă pri-virea de pre culmea Bucegiului reaflă în față a d.-tale serenitatea acelei dile, limpedimea acelui

aeru si candoreea dulcei solitudini a muntiloru. Din primulu momentu, vederea d.-tale mi-a rapit inim'a. Pâna a nu te vedeá, nici prin gându nu-mi trecusè a me stabili la Tênipesci. De dragul d.-tale am remasu, am primitu unu postu la banca, am staruitu a d'vândî directiunea ei pentru a-ti oferi o positiune mai démina de d.-t'a. Pâna eri credeám că nu me mai despărte dela dorit'a tînta decâtua tîmpulu, care trebuiá se tréca pâna la realisarea fericirei mele. Credeám că voiú fi numitu directoru. Astadi si aici voiám se-ti facu o declaratiune asemenea celei de acumu si totusi — ah cătu de diferita. — „Prin presci a fi soçi'a directorului bancei din Tênipesci, a deveni soçi'a mea?“ — asia voiámu se te intrebui. Astadi nu-ti potu dîse decâtua: primesci juramentul de fidelitate a unui sufletu ce-ti este devotatu pâna la moarte, a unui barbatu, care decându te cunoscse se lupta neuccetatu si pe diferite cai de-o data pentru cucerirea unei positiuni demae de d.-t'a, a unui tîneru care nu desperéza de viitoriu. Vréi se te fideutiezi cu mine aici in vîrtejulu placerei si totusi in misteriulu duoru inimi fidele. Speru că secretulu nu va durá multu, că preste puçine dîle voiú fi in stare a merge la mam'a si a-i spune: cutare positiune 'mi este asigurata, sum in stare a suplini tóte trebuintiele unei soçfi, unei familia, 'mi dai pre Corali'a. Te invioiesci.“

Corali'a ascultasè cu ochii plecati, cu peptulu palpitându si cu façia acoperita de eventaliu care o feria din-aintea dansatoriloru. Nu voiá s'o vîda nimenea, căci sămtiá cum 'i ardea obrazii. Cându Traianu termină declaratiunea s'a cu ace'a insenmata intrebare, ea 'i respunsè incetu dar' apriatu: „da“.

„Primesce ângerulu meu“ soptí Traianu estasiat „acestu micu caietu. Suntu versuri nepublicate ce-ti dedicu. Cetesce-le că se me cunosci in cele mai intime ale mele gândiri.“

Corali'a luà versurile cu unu zimbetu fericitoriu.

O mișcare generala in cerculu dansatoriloru readusè pe tiner'a parechia, care ratacise in domeniulu spinosu dar' plinu de rôse alu primului amoru contrariatu, o mișcare generala dîcemiu f-i readusè la realitate.

Acést'a realitate erá tragicomica.

Nicolae cu Catincuti'a esecutându singuri o tură, tocmai cându se aflara in midiuloculu cercului avura nenorocirea de a cadeá.

Nicolae se redicasè si o tulisè iute că si unu iepure speriatu, lasându pre biat'a Catincutia lungita sbatêndu-se din mâni si din picioare.

Aprópe tóta sal'a privia la ea si ridea.

„Serman'a Catincutia“ reluà Corali'a compatisitoru, „nu merge nimene se o scóle.“

Traianu audindu ast'a alergă se redice de josu pre Catincuti'a.

„Multiamescu“, dîse ast'a spriginindu-se de bratiulu seu celu vigurosu, „tocmai d.-t'a . . .“

„Da tocmai eu,“ facu Traianu, si o condusè la mama-s'a.

Cocón'a Zmaranda erá confusiata, nu scia ce se-i dîca lui Traianu si pentru a se scutì de vorba multa, se adresà cîtra Catincuti'a si cîtra Costica care tocmai sosisè dela capetulu celu-alaltu alu salei:

„Haidemu la mésa, pâna nu se va imbudi lumea p'acolo. Nicolae poftesce si pre cumanat'a Zamfira cu Corali'a, vii si d.-t'a d.-le Mistrelu.“

Traianu cîndu audî că este vorba se supeze la o mésa cu Corali'a, se grabi firesce a primi acést'a invitare ocionala.

Mersè la dansatorea s'a, spre care pornisè deja Costica cu cocón'a Zamfira, si luându-o la bratiu trecu cu cei-alalti impreuna in sal'a de mânare, unde ocupara o meschióra in unu coltiu mai feritul.

Bietulu Nicolae Barda nefericitulu si nescotitulu dansatoriu, dedeá mereu róta pe acolo, dar' nu gasi curagiulu că se se apropie si elu de mésa.

Traianu se sămtiá transpusu in raiu. Uitasè de tóte, nu-si mai aducea aminte decâtua de fericitoriu „da“ alu Coraliei si nu mai audiá nici musica, nici vorbele altor'a căci ce erá ace'a armonie sgomotosa a musicantfloru pre lângă dulcele vîrsu alu fidantiatei s'ale, — da, acum avea dreptulu a o numi fidantata, dulcea s'a mirésa, si cătu erá fara de nici unu intielesu tóte vorbele pre lângă scurtulu dar' cuprindetoriulu „da“ alu Coraliei.

Mâncara si beura toti căte ceva, déca in se l'ar' fi intrebatu cineva pe Traianu, din ce a costat supeulu seu in ace'a nôpte, elu de buna séma ar' fi respunsu din: nectariu si ambrosia.

„Te cauta,“ cu aceste cuvinte bietulu Nicolae Barda, apropiându-se de mésa, se adresà cîtra Traianu.

Cocónele tóte afara de Corali'a si intórsera capulu ostentativu dela elu.

„Pre mine?“ intrebă amiculu nostru.

„Pre tine Traiane,“ afirmă Nicolae.

„Próstu pretestu si-a mai gasit u si elu, că se vină aici,“ si dîse Traianu, apoi adausè vorbindu cîtra Nicolae:

„Cine me pote cauta la mediulu noptii!“

„Factorulu dela telegrafu cu o depesia, éta-lu cólea,“ facu Nicolae.

„Me scusat d.-loru si d.-sióreloru, la momentu suntu érasi alu dv.,“ cu aceste cuvinte Traianu se sculă si merse cu Nicolae impreuna, pre care nimene nu-lu poftisè la mésa, spre usi'a salei de mânare, unde in adeveru unu factoru dela telegrafu stetea cu o depesia.

Traianu o luà in primire si aruncă iute o privire asupr'a recepisei.

„Dela Riulacu,“ si dîse elu si sămti cum totu săngele i-se strinse la inima.

„Me pardonezi frate,“ se adresà elu apoi cîtra Nicolae, care-lu urmarisè si stetea lângă elu, curiosu de a afla ce scire telegrafica 'i venise amicului seu.

Acest'a inse nu erá nici decum dispusu a-si divulgá secretulu, éta pentru-ce, dupa-ce pronuntiasè cuvintele ce am reprodusu mai susu, se retrasse in unu coltiu unde desfacù depesi'a.

Erá in adeveru dela directorulu Patriei din Riulacu.

„Mâne deminétiá siedintia estraordinara in cestiunea succursalei, déca ai poteá asistá, angajamentulu ti-ar' fi siguru. Talionu.“

Dupa-ce puse depesi'a in bazunariu, se intórse la mésa cu faç'i'a radiósa.

„Ce-a fostu“ 'si permise Costica a-lu intrebá.

„Pentru bauca!“ facù Traianu câtu se pote de nepasatoriu.

„Dar' totu d -tale 'ti aduce depesiele,“ observà Catincutii' cea negenata.

„Da, de óre-ce suntu loctitoriu-directoru cá si mai in-aínte,“ replicà Traianu, érasi fára nici o importantia.

Din acelu momentu cocón'a Zamfira, care pâna atunci se vaetasè mereu de capu, de un'a alt'a, parù a se fi insanatosiatu cu deseversire, caci deveti indata vesela.

„Aproposito bauca,“ observà Costica cu óre-care satisfactiune secreta „adi la cafeau'a de pre aleia, m'am intèlnit cu una strainu, care sustine, că are cele mai fundate sianse de a deveni directorulu bancii nóstre.“

„Se pote“ replicà Traianu asiediatu, pre-cându cocón'a Zmaranda subită incepù a se plângé de doreri de capu.

„Este unu „nemes ember“ unu boeraslu unguru, 'lu chiama — dar' stai că mi-a datu cart'a s'a . . .“

Si cu ast'a incepù a se cautá prin buzunariulu fracului de unde scosè o hârtie indoita.

„Bine dici,“ facù elu cum vedìu hârti'a, ro-sindu-se puçinu, de atunci am schimbatu imbracamintea,“ apoi aruncându inca o privire asupr'a foii ce tieneá in mâna se vedìu indemnatum a o ceti. Dupa-ce terminá cu cetitulu esclamà:

„Bre, n'asiu fi crediutu!“

„Ce?“ intrebà Catincutii'a.

„Si asia sciti cu totii,“ reluà Costica cam confusiatu.

„Ah cum 'ti place a lungi vorb'a,“ observà Catincutii'a „nu sciu cui sémeni, de nu poti nici odata respunde cu un'a cu dôue. —

Traianu nu potu retiné unu zimbetu sarcasticu la acésta observare a fiitórei s'ale verisióre.

„Sciti cu totii, că acestu fracu l'am imprumutat dela amiculu Barda!“

„Costica!“ admonestà cocón'a Zmaranda cu o privire expresiva asupr'a lui Traianu.

Scie si fratele Mistrelu despre acésta impregiurare, caci ne-au gasitocmai certându-ne din caus'a fracului,“ respunsè Costica la admonestarea mamei s'ale.

„Of, 'mi vine reu, spune odata ce ai gasitocmai in ace'a hârtie pre care o tñi in mâna, de ti-a storsu o esclamatiune de mirare,“ dîse Catincutii'a cu nerabdare.

„Sciti ce tienu iu mâna . . .“ reincepù Costica.

„In adeveru esti cam nesuferitu,“ observà acum si mam'a Coraliei, care se vede tréb'a, erá si ea cam curioasa.

Traianu inse si cu tainic'a s'a mirésa rataciáu cu gândurile loru pe airea, de multu audiáu cuvintele care se rostiu impregiurulu loru, dar' nu le mai intielegeáu.

Mam'a Catincutii cautà cu cód'a ochiului pre Nicolae Barda, caci, intre noi fia dîsu, si-lu destinasè de ginere si-i erá téma cá nu cum-va priu próst'a cadere de asta séra se se fi stricatu noroculu fetei.

„Ar' fi trebuitu se-mi stapânescu mai bine prim'a furia,“ 'si dîse ea. „Ce-i dreptu o lasasè cam prea de risulu balulai pre biat'a Catincutia; dar' in fine nu erá tocmai elu de vina, déca dêns'a nu s'a sculatu frumusielu de josu, ci a inceputu se dee din picioare de-ti erá mai mare rusinea“

„Acum se dovedesce de ce a fostu fratele Barda la Riulacu,“ reluà Costica fára a reflectá la observarea de nerabdare a matusiei s'ale.

La cuvântulu Riulacu, Traianu deveni atentu;

„A fostu de curêndu la Riulacu?“ se amestecâ si elu in vorba.

„Da, si ghîci cu ce scopu?“

„Dór' nu va fi voindu se capete vr'unu postu la succursal'a ce se dîce că voiesce a infintiá banc'a Patri'a din Riulacu in piati'a nóstra?“

„Ba da,“ afirmà Costica, „si dupa cum se vede din acestu decretu este numitul . . .“

„Nu se pote!“ esclamà Traianu speriatu.

„Vedi singuru déca nu credi,“ si cu astea i intinse hârti'a ce scosesè din buzunariulu fracului si ce tieneá de-atunci mereu in mâna.

Traianu o luà degraba si percurse cu sete cuprinisulu ei, apoi cu resuflarea usiurata intórse hârti'a dicindu:

„Numai atât!“

„Ce, nu-i destulu?“ esclamà Costica. „Primu adiunctu cu léfa de o mii a cinci sute de floreni pe anu si perspectiv'a de a deveni dirigentu, déca nu se va gasi unu omu mai expertu decâtul dênsulu in piati'a Ténipescilor.“

„Ba da, destulu pentru inceputu si inca forte destulu,“ replicà Traianu.

„Vedi mama déca n'ar' fi fostu vii'a“ reluà Costica, „n'asiu fi potutu stá eu in loculu lui Nicolae Barda.“

„Las' că totu in familia remâne,“ observà cocón'a Zamfira cu tonu cam intiepetoriu.

Catincutii'a se incercà a se inrosi, ér' Traianu plecându-se la urechi'a Coraliei i siopti:

„Ce asiu mai ride se devfi soci'a dirigentului la institutulu unde Catincutii'a aspira de a deveni soçi'a adiunctului.“

Coralii'a se uimi, dar' apoi intielesе indata si siopti:

„Depesi'a?“

„Da!“

„Ce secrete aveti,“ intrebà Catincutii'a, care se temea, că cei doi vorbescu despre ea.

BCU Cluj Central University Library Cluj

SCU Cluj - Central University Library Cluj

O frum setia din Resaritu.

— „Tocmai am rugatu pre d.-siór'a Corali'a se me ierte, déca nu potu dansá cu dêns'a roman'a“ la care am angajat-o.“

„De ce se nu poti?“ facù Costica.

„Fiindu-că trebue se plecu cu trenulu ce pornește la patru deminéti'a.“

„In congediu?“

„Ba nu, de séra me voiu re'nturná. Duminec'a potu lipsí din Tênipesci si fàra congediu, caci birourile nôstre suntu inchise. Petrecere buna si la revedere.“

Societatea remase cám neorientata de repedea departare alui Traianu.

Nici Corali'a nu scia se-si dee sém'a apriatu despre cele ce se intêmplase cu iubitulu sufletului ei.

(Va urmá.)

TEOCHAR ALEXI.

CODREANU CRAIULU CODRULUI.

— BALADA. —

I.

Preste vâi preste hotara,
Lungu resuna-o veste-amara:
— »A intratu dușmanu-n tiéra!
A intratu se prade éra;

Si se puna sub robia
Românesc'a-ne mosia,
Si se duca 'n tieri departe,
Sorori dela sénou de frate;

Si soçii se pângaréscă,
Dupa legea pagânescă, —
Pre betrâni se necinstescă,
Si pre tineri se robescă....

Susu voinici tiér'a ne chiama,
Lasati tata, lasati mama,
Lasati frati, lasati copii,
Caci e têmpu de vitejii;

Si soçiele iubite,
Si dragutiele smerite,
Le lasati pre alte têmpuri,
Caci la noi batu rele vînturi...

Prinde-ti arm'a vitejescă,
Faceti-o se stralucescă, —
Mândr'a gloria strabuna,
Veci de veci se nu apuna,

Si poporele smerite,
Se privescă 'ncremenite
Renascându a vóstra fala, —
Dela Rom'a triumfala

Sóre, luna, vîntu si riuri, —
Pamentu, paduri si pèriuri,
Ce se 'ntindu pre-a t'a câmpie,
Voru fi prietini numai tie, —

Si dușmani voru fi si ele
Fâra mila fâra jele
La dușmanulu ce-'ndrasnesce
De pamântu-ti cutropesce.

Dunarea va stá la pânda,
Spumegósa, furibunda,
Codrii tei lacasiu voru fi,
Muntii scutu ce voru opri

Pre dușmani se nimicésca
Mândr'a tiéra românescă,
Si câmp'i'a se va face
La dușmanu — mormentu de pace...

Éra sórele si lun'a
'Ti voru impletí cunun'a,
Paserile voru se-ti cânte,
Riurile se-ti descânte;

Sí cu toti au se marésca
Vitej'i'a românescă,
Mare, mândra, stralucita
De triumfu acoperita. —

II.

La pôla de codru verde
Superatu pre gânduri siede,
Codreanu craiulu codriloru,
Si fal'a vitejiloru...

Alba-i façă lui că crinulu,
Limpedi ochii că seninulu,
Capulu susu si Peru 'n vîntu,
Dulce 'n graiu, dulce 'n cuvîntu...

Umeri lati, frunte senina,
Cu privire dulce, plina,
Si sprincene arcuite,
Gene lungi si adumbrite...

Peptulu latu si pumnulu mare,
Sufletu plinu de indurare,
Inim'a la loculu seu
Si vîtezu că si unu leu.

Lânga elu Dochiti'a vine,
Cum in noptile senine,
Vine-'n gându batutu de doru,
Visulu gingasiu de amoru...

Linu se-asiédia lânga dênsulu,
Ar' vorbi n'o lasa plânsulu, —
Ea i-ar' spune, multu i-ar' spune
De dorerea ce-o repune.

-- Dochia! Dochitia draga!
Fericirea mea intréga!
Ce dorere-ti strînge sénulu?
Dulce fragedu, albu că crinulu?

Ai visatu visuri urîte?
Ori miórele iubite,
Alergându prin munti cu bradu,
Si prin codrul celu de fagu

Te-au facutu se-alergi cu ele
Printre stânci si locuri rele?
Ostenita esti tu óre
Dulcea mea mânăgitore?! —

—N'am visatu visuri urîte,
Nici miorele iubite
Nu m'au dusu prin munti cu bradu,
Nici prin codrulu celu de fagu, —

Dar' unu vîntu . . . o vijelie,
Mi-a sioptit u in taina mie,
Că vinu tîmpuri de incercare,
Pentru-a-tierii ne-aternare;

Că vinu turcii se robescă
Tiér'a nôstra românescă,
Si se duca 'n tieri departe,
Fără mila si dreptate:

Soçii bune, sorori blânde,
Femei albe si plapânde,
Si se lase-'n urm'a loru,
Pre barbati plangându cu doru. . .

Hei! si turculu n'are lege,
Nu se uita si n'alege,
Duce totu in tieri straine
Si m'o duce si pre mine. . .

Si-am se moru Codrene draga,
Petrecându prin tieri pribéga,
Prin seraiuri tavalita,
De pagâni batjocorita. . .

Si tu n'ai se mai vedi »bine«
Déca m'ai pierdutu pre mine;
Si iubit'a nôstra tiéra
Va peri-'n robia-amara. . .

Mosii-'n lupte uriasie
Paziru sate si orasie,
Resplatindu cu barbatie,
A dușmanilor trufie. . .

Dragulu mieu, dulce Codrene!
Tiér'a plânge, tiér'a gême,
Si prin plânsu ea chiama 'n graba,
Pre Mihaiu si-o óste 'ntréga.

Ostea jóra că s'o duce
Pentru sănt'a nôstra cruce
Prin focu, fulgeri si furtune,
Printre stavili de minune;

Si voru face se 'nflorésca
Érasi tiér'a românescă,
Prin amoru si libertate,
Lege sănta si dreptate.

Si vorbindu Dochiti'a pare,
Mai frumósa si mai mare . . .
Trupu-i mândru că de dîna,
Façia-i dulce si senina.

Ochii-'n focu si peru-'n vîntu
Si din gura sfântu cuvîntu. . .
Sénulu dulce 'n tresaltare
Dintii albi margaritare.

Mâni de dina, frunte d'alba,
La gât u neteda si alba,
Incâtu plaiu si munti si mare
O priviu in admirare.

Si s'au dusu minune 'n lume,
De frumseti'a-i fără nume, —
Câci la numele ei numai
Tremurá Pas'i'a 'n serai — — —

Codreanu tace si-o admira,
De frumseti'a ei se mira,
Si cându gata, . . . i apuca
Façia 'n palme si-o saruta.

Atunci sôrele s'opresce,
Vîntu-'n codru amutesce,
Frunz'a 'n ramu nu se clatina,
Paserile nu suspina.

Riu-'n cale se opresce,
Turm'a stâ se odihnesce,
Si pre ceriu că nesce flamuri —
Norii se despartu in ramuri,

Si forméza o cununa,
Pe de-asupr'a-le 'mpreuna,
O cununa stralucita,
De dulci radie-acoperita,

O cununa tributu săntu
Pentru ceia care suntu
Destinati de D.-ieu
Se-si apere neamulu seu.

III.

Si din patru parti a lumii
Sosí vestea Semi-lunii, —
Ér' in urm'a ei . . . pustie . . .
Noru de viscolu . . . vijelie.

Susu pre turnurile 'nalte
Si pre cäsi si pre palate
Tremurá sublim'a cruce,
Că inim'a din sénu dulce.

Câci si-a pusu pagânu-'n gându
Se cuprinda-acestu pamântu,
Si sub flamur'a cea verde
Se-'mbulzescu Turci cum n'ai crede.

Sinan-pasi'a-i duce 'n lupta,
Cu turbanu cu haina lunga,
Albu la' capu, . . . voinicu in peptu,
Vitezú falnicu, omu desceptu,

Ce-a umlatu prin lume róta,
Si-a batutu Asi'a tóta,
Afric'a si-a ei pustéie,
E a lui imperatie. . .

»Er' acum — gândi in sine —
Tôte le-am ispravitu bine,
Dar' la Dunarea betrâna
Bate inima româna ;

Si pre plaiuri si prin sate
E românu-n libertate
. . . Inse juru pre semiluna,
C'aloru stea are s'apuna . . .

Si-am se-i stîngu pâna la unulu,
Se le-aretu că io'-su stapênu,
Si din tiéra românescă
Am se facu tiéra turcă . . .

Cum se nu fia rusine,
Pentru Turci si pentru mine? !
Cându apusu si resariru
De poterea mea-i lovitu ;

Si unu petecu, numai unulu
De pamântu, . . . unde-i românulu,
Se resiste fara téma
Si se nu ne bage-n séma ? ! « —

Si cum dice, p'alui frunte
Pletele lui cadu carunte,
Si'n orbita ochii paru,
Dóue stele mari de jaru. —

La porunc'a lui nebuna,
Sé-adunu sub sémluna
Teniceri agerî focosi,
Spachii bravi curagiosi; —

Si pamântulu surdu resuna
De dușmanii ce se-aduna,
Se prefaca in mormântu
A romanului pamântu.

Ei la Dunare s'asiédia —
Dunarea se-nfioréza . . .
Dar pre malulu din potriva
Codreanu siede pre-o movila,

Santinel'a tierii pare
Cu baltagulu seu celu mare
Intre ceriu si-ntre pamântu
Ochi focosi si peru-n vîntu.

Er' Dochiti'a lângă elu,
Precum ramulu tînerelu,
E gândita, dar' vîteza,
Cea mai mândra-a tieriei paza.

IV.

Cá doi vulturi fația 'n fația,
Cu privirea indrasnétia,
Ce 'n vezduchu se 'niépta, sbóra
Si din ochi cruntu se mesóra . . .

Astu-feliu taber'a româna
Acceptá ostea pagâna,
Prin strîmtoi si prin poeni,
La satulu Calugareni.

Si dușmanii că potopulu,
Vinu de tremura totu loculu,
Multi la numeru plini de fala,
Se revarsu preste tiéra . . .

Ardu padurile si-n fumu,
Limbi de focu strabatu acum,
Er' in midiulocu dóue armii,
Cérca dreptu in vîrfu de sabii.

Un'a-i mare,
Alt'a-i tare,
Un'a cere subjugare,
Alt'a vrea neatârnare. —

Lupt'a-i crunta, lupt'a-i mare, —
Cá unu dieu Mihaiu calare
Cu geniulu seu conduce
Pre români la mórté dulce.

Er' alaturi cu mândrie,
Tovarasiu de vitejie,
E Codreanu si lângă elu,
Altu ostasius mai tînerelu;

Si toti trei cându dau nàvala;
Bradii 'n codrii se rescóla,
Dunarea suspina 'n cale,
Ceriulu iá haina de jale . . .

Stâncele din munti tresaru,
Turcii șotu vaetu amaru,
Steagulu verde se inclina,
Sinan vede si suspina.

Éra turcii fugu că vîntulu,
De cutremura pamântulu,
Parasindu in urm'a loru
Pre românu triumfatoru.

Si in fug'a loru cumplita
Multă óste-i nimicita,
Caraiman pas'a remâne
Mortu prin vâile române; *)

Er' Haider beiulu de Siv'a
Husein si Mustaf'a
Inchidu ochii pre vecie
In frumós'a Românie. —

Lumea 'ntréga 'n tresaltare
Si cuprinsa de-admirare,
Atînteaa privirea dulce
Spre triumfatóri'a cruce,

Ce la Dunarea betrâna,
Prin armat'a cea româna,
S'a 'naltiatu invingatore — — —
Semilunei domnitore — — —

*) Omorîtu chiar' de Mihaiu eroului in lupt'a dela Calugareni ^{11/23} Augustu cătra séra — dupa apusulu sôrelui. — Vedi Istori'a lui Mich. Vitézulu pag. 121. N. Balcescu.

Tóta inim'a tresare,
Sórele voiosu resare,
Ceriu-i dulce — codrulu tace,
Pre paméntu e sfânta pace.

Chiar' si Dunarea betrâna
Printre tiermi curge mai lina,
Numai colo 'n codrulu verde,
Superatu, . . . sdrobitu se vede

Codreanu craiulu codriloru
Si fal'a voiniciloru, —
Elu suspina si sioptesce:
»Vai Dochiti'a nu mai este!«

De-o fi mórtă elu voiesce
S'o resbune românesce,
Ér' de-i vie si rapita
Si de Turci batjocorita . . .

Atunci n'are se mai vie,
Dî de dulce veselia,
Preste viéti'a lui machnita,
Si de doruri cruntu lovita.

Totu gândindu elu se pornescce,
Pân' la Turci nu se opresce.
Turcii 'lu prindu . . . in feara 'lu léga
Si 'n prinsore-afunda 'lu baga.

Ér' Codreanu le dice loru:
»Turciloru! pagâniloru!
Eu unu doru pre lume am,
Se stáu façia cu Sinan;

Arme n'am legatu in fiéra,
Me-ti aduce 'ndereptu éra,
Si strejarii m'or' pazí,
Nemicu Sinan n'a pati . . .«

V.

— »Cum te chiama? cine esti?
In ce tiéra locuesci?
Ai vre-o posta vre-o rogare?«

— Sinan striga 'n gur'a mare. —

— »Sum românu . . . Codreanu me chiama,
Români'a 'mi este mama,
Bradii 'n munti mi-su fratori
Florile mi-su dragi sorori.

M'am luptatu cu voinicie
Pentru scump'a mea mosie,
Dar' alaturea cu mine
S'a luptatu cu multu mai bine

Unu voinicu cá o fecióra
Ce iubescce-ântâi'a óra,
Cu Peru negru, mâni de dîna
Si cu inima româna, —

Cu ochi dulci si cu dulci gene,
Cu sénu alb, . . . negre sprincene;
Si frumosu cum nu potu spune
Si cum nu-i nemicu pre lume. —

Dar' in lupt'a desperata,
Despartindu-ne deolalta,
Ne-am pierdutu . . . si de-atunci eu
Dî si nópte 'lu catu mereu.« —

— »Pretinu, bani si libertate,
Ti vomu dâ tie fertate,
— Dise Sinan — de ni spune
Unde'-su ostile române.« —

Sí dicûndu amaru zimbescce
Cá hoheriulu ce lovesce . . .
Ér' Codreanu galbenu la façia,
Cá si-unu trupu fara viéti'a

I respunde: — »Am gatatu!
In nadeşdi m'am insielatu.
Cându credeám că Sinan are
Inima si sufletu mare . . .

Se scii Sinan că la noi,
Nu suntu ómeni că la voi . . .
Muncitorulu celu din urma,
Séu pastoriulu dela turma

E mai nobilu si mai vrednicu,
Decâtù Sinan celu poternicu,
Si nu cere o tradare
De i-ai dâ lumea cea mare.« —

Sinan tace si 'lu asculta,
Cu privirea trista, . . . crunta,
Apoi dâ la sbiri porunca
Pre Codreanu la furci se-lu duca,

Si cându stá se se pornésca,
Cá osênd'a se-si primésca: —
O femeia despletita,
Cu privirea ratacita,

Resuflându abia, sosesce,
Cu dorere 'n giuru privesce;
Si scotiêndu unu tiêpetu jahnicu,
Si unu vaeru multu amarnicu,

Lui Codreanu 'i cade 'n bratia
Rece, mai fara viéti'a.
Ér' Codreanu in fericire
O saruta cu iubire.

Linu Dochiti'a se descépta,
Câtra Sinan se îndrépta:
— »Acum Sinane sfîrsiesce,
L'am vediutu si me iubesc!«

Feciori'a ochii, faç'a,
Sénulu, dragostea, viéti'a,
Suntu alui cá alta data,
Si de moriu, eu moriu curata! —

Voi m'a-ti prinsu, si 'n dîle grele,
Mi-a-ti schimbatu, dilele mele,
Mórtea mea va fi unu daru,
Precându viéti'a mea-i amaru . . .

— »Dragulu mieu! dulce Codrene!
Tiermurile dunarene,
Le lasamu in libertate
Dar' morimu cu nedreptate. . . .

Sí-n padurea infrundita,
Si pre lunc'a inflorita,
Si pre dealulu dela cruce,
Noi in veci nu ne-omu mai duce. . . .

Nu ne voru mai siopti vînturi
Sînte tainice cuvînturi, —
Nu ne vomu mai stringe 'n bratia,
Nici nu ne-omu sarută 'n fația

Dar' morindu vomu scî că cresce
Libertatea, si 'nfloresce
Tocm'a 'n muntii nosti iubiti,
Unde am fostu noi fericiți «

Bine vorb'a nu sfîrsiesce,
Si pre mâni lantiuri sémtiesce . . .
La osînda mergu se móra
Pentru dreptu si tierisióra. —

Ér' Sinan privindu-i falnicu,
Striga dându unu tipetu jahnicu:
— »Fericiti suntu cei ce moru,
Aperându-si dreptulu loru!« —

Codreanu mergându i-i respunde
Cu glasu mandru ce petrunde:
— »Decât viu si néstimat
Mortu mai bine si curatul!« —

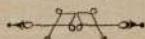
VI.

. . . Si de-atunci codrulu suspina,
Frundi'a 'n ramu linu se clatina;
Ceriu-i aspru 'ncinsu de nori,
Plaiulu fără serbatori;

Ér' prin lunc'a inverzita,
Striga-o vîoce ragusita:
»Fericiti suntu cei ce moru
Aperându-si dreptulu loru!« —

Susu din munte-atunci respunde
Glasu de omu ce-adêncu patrunde:
— »Decât viu si néstimat
Mortu mai bine si curatul!« —

Georgiu Simu.

STAN'A DE VALE.

(Urmare.)

V. Muntii Bihoreni.

Dela Crisiori se trece pre o cale fôrte
buna prin Dealu-mare la Comitatulu óre-cându
Zarandu spre Halmagiu si Bai'a de Crisiu
(Körösbánya). — Intre Bai'a de Crisiu si Fe-
kete-tó se intinde caten'a de munti cunoscuta

adi sub numele de: muntii Bihoreni intr'o
distantia de preste 900 km.

De altmentre cartele vechi de prin secl. XVI,
— cu tóte că se face amintire inca la Turóczy si
Anonymus despre fortaret'a Bihoru, dela care
a primitu numele intregu comitatulu, — totusi nu
cunoscu acel'asiu nume aplicatu si la caten'a
muntfloru de sub cestiuie; ci partea nordica intre
Orade si Clusiu s'a numitu Munte Kalati,
éra partea sudica spre sud-ostu dela Crisiulu
albu: Munte Moera (cu tóta probabilitatea:
Magur'a) Intr'una scripta din 1750 Crisiulu isvo-
resce din cutare munte Igfon Syl(va)

Numele de: Bihor, că nume de munte apare
dupa Schmidl mai antaiu la Visconti in 1699,
dar' si mai apriatu la Müller in cart'a Ungariei
la 1769. — La B. Reilly 1796 se afla: Magur'a
mare că uniculu nume de munte. — Görög in
Atlasulu seu din 1802 pentru prim'a-data amint-
tesce unu piscu alu catenei cu numele: Bihar
séu: Zare Bihorii H. (hegy = munte). — Asia
câtă dela secl. XVIII. numele Bihoru că alu ca-
tenei a devenit preste totu comunu.

a) Line'a dela Petrós'a.

Căutându dela Bai'a de Crisiu spre Fekete-tó
directiunea catenei este nordu-ostica formându unu
unghiu spre vestu, vîrfulu căruia chiar' pre-la
midiuloculu catenei este la Petrós'a.

Petrós'a e comună română cu preste 700
locuitori cu munti de bradetu fôrte pitoresci si
cu laculu seu fără fundu in calea ce duce la
Oncis'a, anume la Pétri'a graitória cu latime
de vre-o 9·5 m. inse cu afundîme abia mai multu
de 6·5 m. La Vertopu inca se afla unu lacu cu
inaltîme de 1154 m. altimetre puçinu insemnatu.
In hotarulu seu isvoresce din Cornulu muntî-
loru Draganulu, isvorulu principalu alu Cri-
siului repede si Somesulu celu caldu. —
Muntele inaltu Vertozulu cauta cu măudrie la
două părăie Bulsu si Galben'a, cari inchidu
Magur'a séca, si pescer'a de ghiatia, apoi unin-
du-se dán nascere riului poternicu de Petrós'a. —
Este fôrte interesanta cataract'a ueapropiata in
Valea Bulsului, la 3 óre dela Petrós'a. —
Din Pétri'a Boghii cade unu părëuasiu in
Valea Bulsului. Caderea are 5 departamente;
cele 4 de susu vinu mai multu séu mai puçinu
planu, dara celu din urma alu 5-le are o cadere
libera aprópe de 3 metri dintr'o cascatura de
1·27 m. Acést'a si cataract'a dela Segistelu
aprópe de Fonati'a spre nordu cu cadere 5·7 m.
si respective de 3·8 m. cadere libera, suntu cele
mai insemnate in tóta caten'a Biharii. Alte trei
cum e Pisiór'a la Vidr'a de josu si cele
două dela Baiti'a, unulu la pescer'a din care
esa Crisiulu, altulu ca la 2 km. dela orasiusu
mai puçinu insemnate.

Căutându la muntii Bihorului pre-la midiuloculu
catenei observam unu piscu ascutit'u si gro-
tescu numitu Tartaroi'a că de 1290 m inaltîme!
— căutându apoi in spre valea Petrósei

vedem unu edificiu albu că o baserica colosală de munte; el este o parte a de calcu în Valea Galbeniei, nurnită și Pétr'a Calului, avându formă unui capu de calu. Ajungându-o data la sieu'a muntflorii ni-se ivesce unu frumosu platou de calu cu punctula seu de culminatiune: Pétr'a Beturau că de 1574 m. în inaltime.

Priu muntii Petrosei catenă principală chiar pre la midiuloculu lungimei săle se imparte în două, ambele avându acea-si lungime și aproape culminatiuni egale.

Partea sudică ce se intinde dela Bai'a de Crisiu pâna la Petros'a se numește după pisculu Bihorul: Muntii Bihorului, sau după orasielulu ce jace la pôle-i: Bihorul de Baiti'a, cu punctul de culminatiune: Cucurbet'a (1846 m. in.) și Bihorul (1657 m. in.).

Partea nordică dela Petros'a pâna la Fekezetó se numește Bihorul de Petros'a sau de Beiusiu, a cărui massa principală de-alungulu Valei Crisiului se numește de comunu cu colectivulu: Munte. Piscuri inalte are: Vladés'a (1844'5 m. in.), care abia cu 1'5 m. este mai diosu decât celu mai inaltu punctu în totă Caten'a (Cucurbet'a). — Ci partea nordică pote fi mângaiata cu acea, că precându partea sudică nu se bucura decât de 3 piscuri dela 1600 m. în susu pre atunci cea nordică se bucură de 5.

Dupa Schmidl latimea intre Crisioru (vestu) și Vidr'a de diosu (ostu) în partea sudică a catenei este de $2\frac{1}{2}$ miluri (190 km.) — În linia acestă se despartiesc Crisiul albu (Ung.) de Ariesiul (Ard.). — În partea nordică cautându dela Petros'a (vestu Ung.) pâna la Giurchiti'a, (ostu Ard.) este de două-ori atâtă adeca 5 mil. (380 km.).

Muntii Bihoreni formează cordonulu platoului Ardealului. — Locurile în partile ungurene sunt aproape în acea-si paralela mai josa decât cele Ardeleane. Baiti'a (Rézbánya) e situată la in. de 1450' (458 m.). Poian'a 1550' (490 m.), precându în partea ostică Negr'a și la 2625' (830 m.) Scărisior'a 2342' (740 m.), — Crisiorii de susu (vestu) 1861' (588 m.), era Vidr'a de susu (ostu) 2182' (680 m.).

Ambele părți, sudică și nordică au vîntaiate adêncu. — Cea mai mare parte ele suntu strâmatori cu o deschidere abia de 1250 m. — Exceptiune face în partea vestică Valea Crisiului negru unde deschidetură se urcă la 11'5 km. — În partea nordică a catenei se află două vîntai mai lungi: a Jadului și a Draganului.

b) Line'a Sudică (Bihorulu).

Line'a sudică merge dela sudu-ostu spre nordu-vestu și ajunge la primulu piscu inaltu Gain'a (1485 m.). — La 11'5 km. spre nordu-nordu-vestu incepe catenă inalta cu Cucurbet'a mica (1775 m. in.), dela care spre vestu e Cucurbet'a mare la distanția de 2845m., că punctu de culminatiune a intregei catene (1846 m.). — Înaintându mai departe cu 5690 m. ajungem în partea sudică la a două inaltime: la pisculu Bihorul

(1657 m.); dela care la 4740 m. trecemu la Ruginos'a (1463 m.), și de aici că la atâtă distanță ne aflăm la Tărtări'a (1290 m.). — Intre Gain'a și Tărtări'a ast-feliu se află o distanță de vre-o 29.5 km.

Inaltimea media în partea sudică este de 1525 m. — Intre Cucurbet'a mica și Bihorul trece pre la „Jocu” passulu priucipală în inaltime de 1504 m., prin urmare căm cu 21 m. mai josu decât inaltimă media. — Passulu înse dela Ruginos'a spre vestu e la inaltime numai de 1415 m., prin urmare cu 110 m. mai josu, decât inaltimă media și cu 8 m. mai josu decât celu dela „Joculu.”

Suntu de totu interesante și pitoresci serbatorile poporali între Muntii Bihoreni, numite: tîrgulu de datu sau tîrgulu de fete. — Se incepu cu dî'a de S. Petru și Pavelu pre unu platou micu alu Bihorului, numită chiar de aici: Jocu; se continua în Dominec'a prima după S. Petru și Pavelu pre unu platou la Gain'a spre sudu dela Cucurbet'a; apoi în Duminec'a urmatoria la Gelesiöia.

Muntenii adunati de alta-data în numero de preste o mii se grupă în mai multe locuri. — Ici vedi pre betrâni povestindu despre tîmpuri mai fericite, și cinstindu pocale intru sperantă unui viitorui mai bunu. Colo tinerimea lipsita de grigi serișe salta între paretii vii ai spectatorilor, la sunetul de cîmpioie, de laute (unu feliu de clarinetu) de violine, specialulu jocu muntenescu în costume serbatorești asemene speciali. Mai încolo vedi pre zarafi tocmaiindu-se cu cumpătorii pre cercei, inele, pantlice, jocărîi de copii, covrigi, zăcharicale și alte marfuri cu cari potu strabate pâna la aceste inaltimi; bagatélé în sine, ci prețiose pentru munteni că unu feliu de reminiscenie alu petrecerei loru naționale.

Laviti și mese intinse, acoperite cu ce a datu D-dieu, portate susu pre spinarea cailor, te invita cu dragoste la restauratiune. — Nicairi în lume gustu mai placutu decât în acestu salonu imposantu de restauratiune. Boltitură-i albastra străbatută de radiele sărelui te face se uiti lutulu din care esti zidit și spiritulu teu sbora, sbora se se îndragostescă cu stelele, aceste facili ale tronului domnedieescu. — Pavimentu-i obdusul în intregime de unu covor verde și forte elasticu, cum nu se mai află nici într'unu palatu regescu, te face a avea mângaiare vedîndu catusiele cari despartu pre omu dela Domnedieu și de cari tinde a se eliberă spiritulu teu. — Pareti indesuți cu tablouri felii de feluri, unulu mai incântătoriu decât altulu; oglindile nu din sticla, ci din cele mai prețiose margaritarie dău se intielegi că aci esti în adevăratu dominiulu teu, dar' totu odata te facu se sămătăci, că esti mai micu, mai nepotintiosu decât unu verme; patimile te piticescu, patimile te nimicescu.

(Va urmă.)

Joanu Buteanu.

Cronica. — „**Societatea pentru invietiatură poporului român**“ din Bucuresti face progrese însemnate. Această societate întreține de mai multi ani în capitala României o „*Școală normală pedagogică*“ cu 4 clase, pentru formarea de invetitori, o *școală primară* de asemenea cu 4 clase, și o *gradina de copii*, (școală Fröbeliana). Tote aceste în acelasiu locu și puse sub direcțiunea d.-lui Dr. B. Constantinescu, suntu numerate între cele mai bune scăole de felului acesta în tota România. Societatea e subventionată și de statu cu 30,000 lei pe anu; afara de acăstă primesc și dela persoane particulare donațiuni însemnate aproape în fie-care anu. Asia în primăveră acăstă Princesă Alina Stirbey a daruitu Societății pentru invietiatură poporului român o parechia de case ale d.-s'ale situate în Bucuresti, care reprezinta o valoare de 200,000 lei. La 24 Maiu comitetul și mai multi membri ai societății împreună cu elevii și profesorii scărelor întreținute de societate au mersu în corpore la Prințesa, că se-i multiamăseca pentru generos'a donațiune. Elevii au cântat în coru mai multe cântece naționale, recitându între altele și următoarele versuri compuse pentru acăstă ocasiune de P. Dulfu, profesorul la școală normală pedagogică a societății:

Prințesei Alina Stirbey.

In numele poporului
Noi, fii ai sei, intr'o găndire
Venit'amu se-ti aducemu adi
Ferbinti urari de fericire.

Poporulu, cându e luminatū,
Posiede 'n sine-o forția rara;
Er in potere elu sporindu,
Prin elu sporesce 'ntrég'a tiéra.

Si cine da pentru poporu
Din parintiesc'a-i mostenire:
Gertfeste pentru tiér'a s'a
Si pentru-a tierii inflorire.

Pentru poporu tu ai adusu
O gertfa adi multu pretiuita;
Deci tiér'a 'ntrég'a 'ti multiumesce,
Poporu 'ntregu te felicita.

In numele poporului
Noi amu venit' adi in unire
Se-ti dicemu: »Multi ani se traesci
Spre-a Romaniei fericire!«

Prințesa incântata de ovatiunea ce i-s'a facutu multumi in termini caldurosi celoru de față, apoi adresându-se cătra elevii scălei n. pe-

dagogice, le puse in vedere se nu inceteze nici odata de-a lucră cu celu mai mare zelu pentru lumiunarea poporului dela tiéra. Dupa aceste membrii societății si elevii s'au departat intre strigate de „urra.“

Se spera că exemplul frumosu alu Prințesei Alina Stirbey va fi imitat si de alti amici ai instructiunii poporului românu.

M. S. Regin'a Romaniei pregatesc o frumosă ovatiune pentru Regin'a Angliei pe ocasiunea iubileului acestei'a. Maiestatea S'a a tradusu pe limb'a româna memorialulu Reginei Angliei si a lasatu că acel'a se se tiparăscă si in o editiune poporala eftina. In acăstă se esplica lamuritul totu ce ar' fi gren de intielesu pentru publicul celu mare si ast'felu se reprezenta acuratul simpatic'a infacișiere a Reginei Victoria. Unu exemplariu de luxu M. S. Regin'a Romaniei 'lu va dă M. S. Reginei Angliei cu ocasiunea iubileului.

Preoti cu drepturile functionarilor de statu. In urm'a conclusului consiliului ministerialu din 30 Aprile a. c. Escentent'a S'a Ministrul de justitia a Ungariei, cu datulu 17 Maiu a. c. Nru 1759, pe preotii de ori care confesiune aplicati in serviciu esclusiv la institutele regesci de corectiune, si déca nu se bucura si de altu beneficiu, afara de celu datu dela statu pentru serviciul loru, i-a pusu in stare definitiva numerându-i intre functionari de statu si cu dreptu de a fi prediuti eu pensiune atâtui ei cătu si familiele loru — in sensulu aificulut de lege XI din 1-85.

Edificiul gimnasiului rom. gr. c. din Beiușiu se renovéza si maresce din liberalitatea Illustrissimului Domu *Michailu Pavelu* episcopulu Oradei-mare, repărându-se fundamentalu vechiulu edificiu si zidindu-se si in drépt'a una aripa intréga. In legatura cu edificiul gimnasialu se va zidi si unu internatul pentru studentii lipsiti de mijloacele de intretinere.

In folosulu „Reuniunei femeilor romane din Selagiu“ care 'si va tiené adunarea generala estu anu in Buciumi, se va arangiá prin Comitetulu de buna-primire de acolo *una loteria* de manufacture si alte obiecte de valoare. Toti acei'a caror'a le jace la anima prosperarea si inaintarea acestei salutare *Reuniuni* si mai alesu damele romane de pretutindenea suntu invitate si rogate a concurge la acăsta intreprindere — trimitându spre scopulu sortirei lucrari de ale s'ale séu si alte obiecte de cătu de puçinu pretiu la adres'a m. o. d. *Ioanu Maximu* in Buciumi. (Vármező, Szilágy m.)

Hymen. S'au cununatu: d.-nulu *Juliu V. Albini* notariu cercualu in Zlatn'a cu d.-siór'a *Elen'a Jancu* sic'a proprietariului Josifu Jancu — in Secărêmbu.

Bibliografia. — **Abecedar** séu ântâia'a carte de cetire pentru copii si copilele din anulu ântâiau de scăola: intocmitu de mai multi pretini ai scălei, legatu in piele 25 cr. cartonatu 20 cr. Editur'a librariei Nicolae S. Ciureu, Brasovu. — Se poate procură si dela noi.